

در گفت و گو با دکتر صابر فرزام مطرح شد ستفا

بازوی پیشران جهاد دانشگاهی در تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان

در آستانه شانزدهم مردادماه و همزمان با فرارسیدن چهل و ششمین سالروز تأسیس جهاد دانشگاهی، واکاوی مأموریت های این نهاد در پیوند میان دانشگاه و نیازهای واقعی جامعه، بیش از هر زمان دیگری اهمیت استراتژیک یافته است. جهاد دانشگاهی، به عنوان نهادی که ذاتاً «نیازسنج» و «پیشگام» تعریف شده، همواره کوشیده است تا خلأهای موجود در زیست بوم اشتغال و نوآوری کشور را با نگاهی آسیب شناسانه و راهبردی مرتفع سازد.

جدیدیتی از جمله تجاری سازی فناوری، توسعه نوآوری و راهبری مراکز نوآوری، مراکز رشد و سایر زیست بوم های فناوری نیز به این مجموعه واگذار شد و در نهایت سازمان فعلی «تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان - ستفا» شکل گرفت.

وی تأکید کرد: امروز فعالیت های این سازمان در سه حوزه اصلی متمرکز است که یکی از مهم ترین آن ها، حوزه اشتغال دانشجویان است و در این زمینه برنامه ها و اقدامات گسترده ای در حال اجراست. ما اکنون از یک «سازمان حمایتی» به یک «سازمان پیشران» تبدیل شده ایم.

توسعه بزرگترین شبکه نوآوری جهاد دانشگاهی در کشور

رئیس سازمان تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان (ستفا) با تشریح مأموریت های این سازمان گفت: یکی از حوزه های اصلی فعالیت ما، حوزه نوآوری است. باید بگویم جهاد دانشگاهی امروز گسترده ترین شبکه نوآوری کشور را با مدیریت متمرکز در اختیار دارد. این یک ادعا نیست؛ یک واقعیت میدانی است.

وی ادامه داد: در حال حاضر سه پارک علم و فناوری، ۲۴ مرکز رشد و حدود ۴۰ مرکز نوآوری در سراسر کشور زیر مجموعه جهاد دانشگاهی فعالیت می کنند. این مراکز میزبان بیش از ۸۰۰ شرکت و هسته فناوری دانشجویی و دانشگاهی هستند و علاوه بر استقرار شرکت ها، رویدادها و برنامه های متنوعی برای شکوفایی ظرفیت های کارآفرینی، توسعه کسب و کارهای دانش بنیان و رشد شرکت های فناوری در آن ها برگزار می شود. این شبکه، ستون فقرات توسعه منطقه ای ماست.

مأموریت ستفا؛ رساندن فناوری به بازار

دکتر حمید صابر فرزام افزود: حوزه دیگر فعالیت ما، تجاری سازی فناوری است. مأموریت این بخش، آماده سازی دستاوردهای پژوهشی و فناوری های توسعه یافته در جهاد دانشگاهی برای ورود به بازار و صنعت کشور است.

وی اظهار کرد: در این حوزه، علاوه بر تجاری سازی دستاوردهای جهاد دانشگاهی، تلاش می کنیم محصولات و خدمات شرکت های دانش بنیان و خلاق سراسر کشور را نیز که از ظرفیت عرضه در بازار برخوردار هستند، به جامعه و صنعت معرفی کرده و زمینه تجاری سازی آن ها را فراهم کنیم. برای تحقق این هدف نیز برنامه ها و پروژه های متعددی در حال اجراست. ما «واسطه ای میان آزمایشگاه و صنعت» هستیم.

اشتغال فارغ التحصیلان؛ مسئله ای فراتر از وظیفه دانشگاه

معاون جهاد دانشگاهی در ادامه با اشاره به موضوع اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی گفت: فلسفه شکل گیری این سازمان، کمک به اشتغال دانش آموختگان دانشگاهی بود، اما باید توجه داشت که از نظر علمی درباره وظیفه دانشگاه در قبال اشتغال، دیدگاه های مختلفی وجود دارد.

وی توضیح داد: دیدگاه غالب در دنیا این است که مأموریت اصلی دانشگاه، تولید و انتقال دانش و تربیت متخصص است؛ نه لزوماً آموزش مهارت های شغلی. بسیاری از علوم و رشته های دانشگاهی، اگرچه ممکن است مستقیماً به یک شغل مشخص منتهی نشوند، اما برای توسعه علم، فناوری و پیشرفت جوامع ضروری هستند و دانشگاه باید این رسالت را انجام دهد.

تکمیل مهارت های فارغ التحصیلان برای ورود به بازار کار

رئیس سازمان تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان (ستفا) با تبیین این نکته که فارغ التحصیلان دانشگاهی برای ورود به محیط کار به مهارت های تکمیلی نیاز داشتند، گفت: این یک واقعیت انکارناپذیر است که دانشگاه تئوریک است و صنعت، عملیاتی. برای نمونه، یک مهندس مکانیک، حسابدار یا سایر فارغ التحصیلان دانشگاهی، با وجود برخورداری از دانش تخصصی، لزوماً آمادگی لازم برای پذیرش مسئولیت در یک شرکت یا کارخانه را نداشتند؛ آن ها نیاز به «آموزش مهارت های کاربردی» داشتند؛ مهارت هایی که معمولاً در برنامه ریزی های رسمی دانشگاه آموزش داده نمی شد.

وی افزود: جهاد دانشگاهی در آن زمان این نیازها را شناسایی کرد، محتوای آموزشی مورد نیاز را تدوین و دوره های مهارتی متناسب با رشته های مختلف طراحی و برگزار کرد تا فارغ التحصیلان بتوانند با آمادگی بیشتری وارد بازار کار شوند.

صابر فرزام تأکید کرد: در آن مقطع، ایده ای با عنوان «تکمیل تحصیلات برای ورود به بازار کار» در جهاد دانشگاهی شکل گرفت. باید دقت داشت که هدف از این رویکرد، ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر نبود، بلکه تکمیل مهارت ها و توانمندی هایی بود که افراد را برای ورود موفق به بازار کار آماده می کرد. این دقیقاً همان جایی است که ما برای اولین بار بحث «آموزش مهارت محور مکمل» را در کنار آموزش رسمی مطرح کردیم.

جهاد دانشگاهی؛ پیشگام ترویج کارآفرینی در کشور

وی با اشاره به اقدامات جهاد دانشگاهی در حوزه کارآفرینی اظهار کرد: در کنار آموزش های مهارتی، در آن مقطع دوره های آموزشی مرتبط با راه اندازی کسب و کار نیز برگزار شد. باید صادقانه بگویم که جهاد دانشگاهی از نخستین نهادهایی بود که مفهوم کارآفرینی را نه به عنوان یک شعار، بلکه به صورت علمی و ساختار یافته در کشور ترویج کرد. برگزاری دوره های آموزشی، تدوین کتاب ها، جزوات و منابع تخصصی که در آن زمان بسیار کمیاب بود، نقش مهمی در معرفی و گسترش این ادبیات ایفا کرد. ما در واقع داشتیم «فرهنگ خوداشتغالی» را در جامعه ای که به استخدام دولتی عادت داشت، نهادینه می کردیم.

نخستین اقدامات تخصصی در اطلاع رسانی بازاریار

رئیس سازمان تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان (ستفا) گفت: جهاد دانشگاهی در حوزه اطلاع رسانی تخصصی نیز پیشگام بود. راه اندازی هفته نامه «بازار کار»، که در مقطعی از پرتیراژترین نشریات کشور به شمار می رفت؛ همچنین ایجاد سایت «جاب ایران» و سایر سامانه های تخصصی اشتغال، همگی در راستای ارائه خدمات به کارجویان، شاغلان و اطلاع رسانی فرصت های شغلی انجام شد. وی افزود: ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره شغلی نیز از دیگر مأموریت های سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان بود که در آن دوره با جدیت دنبال می شد. در آن زمان کمتر کسی به فکر «تسهیل فرآیند جستجوی شغل» بود؛ ما با این کار، هزینه های مبادلاتی بازار کار را کاهش دادیم.

فعالیت ستفا در سه حوزه اصلی

معاون جهاد دانشگاهی خاطرنشان کرد: در ادامه مسیر، مأموریت های

سازمان «تجاری سازی فناوری و اشتغال دانش بنیان (ستفا)»، به عنوان یکی از بازوهای اصلی این نهاد، با تکیه بر تجربه چندین دهه فعالیت در عرصه های پژوهشی و مهارتی، مأموریت یافته است تا با ارتقای توانمندی فارغ التحصیلان و هموارسازی مسیر تجاری سازی فناوری های بومی، به عنوان «حلقه وصلی» میان دانش آموختگان و جامعه بازار کار نقش آفرینی کند. در این میان، پرسش اساسی این است که در فضای کنونی اقتصاد ایران، چگونه می توان مدل های سنتی آموزش عالی را با تقاضای پویای بازار کار تطبیق داد؟

دکتر حمید صابر فرزام، معاون جهاد دانشگاهی و رئیس این سازمان، در گفت و گوی تفصیلی پیش رو، ضمن مرور سیر تحول این سازمان از نهادی حمایتی تا بازویی فناورانه، به تشریح آخرین دستاوردها و برنامه های این مجموعه در حوزه اشتغال دانش بنیان، توسعه شبکه ملی نوآوری و همچنین چالش های تأمین مالی در این بخش می پردازد. این گزارش، روایتی است از تلاش برای پرکردن شکاف میان «تولید علم» و «خلق ثروت».

جهاد دانشگاهی؛ حلقه اتصال دانشگاه با نیازهای جامعه

معاون جهاد دانشگاهی در ابتدای گفتگو با اشاره به گستردگی حوزه های فعالیت این نهاد اظهار کرد: این نهاد در عرصه های مختلف از جمله پزشکی، کشاورزی، صنعت، فرهنگ، رسانه و آموزش حضور دارد. ما بر اساس یک اصل مدیریتی حرکت می کنیم؛ هر جا احساس شده که ظرفیت علمی و تخصصی دانشگاه ها می تواند در خدمت صنعت و جامعه قرار گیرد و دستگاه های متولی به طور کامل موفق به پوشش آن نشده اند، جهاد دانشگاهی وارد عمل شده است. اما نکته مهم اینجاست که ما به دنبال موازی کاری نیستیم. در حوزه هایی که ظرفیت های کافی و بخش های خصوصی یا دولتی توانمندی در سایر بخش ها وجود داشته، ضرورتی برای ورود گسترده جهاد دانشگاهی احساس نشده است.

شکل گیری سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان؛ پاسخی به یک ضرورت تاریخی

وی درباره سیر شکل گیری ستفا گفت: باید به اوایل دهه ۷۰ بازگردیم. در آن مقطع، با توسعه سریع آموزش عالی و افزایش چشمگیر تعداد فارغ التحصیلان دانشگاهی، دغدغه مهمی شکل گرفت، واقعیت این بود که از ظرفیت این نیروهای جوان به درستی در حوزه اشتغال استفاده نمی شد.

دکتر صابر فرزام ادامه داد: ما با پدیده ای مواجه بودیم که اقتصاددانان از آن به عنوان «عدم تطابق مهارت» یاد می کنند. بسیاری از فارغ التحصیلان یا در رشته تخصصی خود مشغول به کار نمی شدند، یا فرصت شغلی مناسبی برای آن ها وجود نداشت و یا مهارت های لازم (چه سخت و چه نرم) برای ورود به بازار کار را در اختیار نداشتند. بر همین اساس، پس از انجام مطالعات گسترده، در سال ۱۳۷۷ سازمان «همیاری اشتغال فارغ التحصیلان» در سطح معاونت جهاد دانشگاهی تشکیل شد تا مأموریت تخصصی کمک به اشتغال دانشجویان را بر عهده بگیرد. هدف نیز صرفاً ایجاد شغل نبود، بلکه «تسهیل گری» برای ورود نیروی انسانی کارآمد به چرخه اقتصادی بود.